

การดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา: กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกของ
สถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี
The Implementation of Education Reform Policy: A Case Study of Active
Learning of Schools in Pathumthani Province

อภิระมณ อุไรรัตน์

Apiramon Ourairat

วิทยาลัยครูสุริยเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต

Suryadhep Teachers College, Rangsit University, Thailand

Corresponding Author, Email: apiramon@sbs.ac.th

Received: 2025-3-6; Revised: 2025-6-29; Accepted: 2025-6-30

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา กรณีการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี และ 3) เสนอแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา กรณีการเรียนรู้เชิงรุกให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย บุคลากรทางการศึกษาได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา คุณครู และผู้เรียน รวม 24 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามองค์ประกอบเพื่อสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดและประกอบการนำเสนอข้อค้นพบจากการวิจัยโดยวิธีการพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า

1) การดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกในภาพรวมมีผลการปฏิบัติงานสอดคล้องกับหลักการตามที่กำหนดในนโยบาย ปัญหาและอุปสรรคที่พบสำคัญคือ ทรัพยากรประกอบการดำเนินงาน โดยเฉพาะอุปกรณ์ เครื่องมือเทคโนโลยีที่ใช้สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมตามสาระสำคัญของการเรียนรู้เชิงรุก 2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อาทิ การมีส่วนร่วมในระดับบุคคลได้แก่ คุณครู นักเรียน ผู้ปกครอง รวมถึงผู้นำชุมชน ในการร่วมดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาในรูปแบบต่างๆ อาทิ ด้านการเกษตร ด้านสิ่งแวดล้อม 3) แนวทางการดำเนินงานเพื่อให้นโยบายการเรียนรู้เชิงรุกได้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีคุณค่าที่สำคัญคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้เชิงรุกให้กับผู้เกี่ยวข้องก่อนเป็นอันดับแรก แล้วร่วมสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินงานตามเป้าหมายการเรียนรู้เชิงรุกให้สอดคล้องกับความต้องการ พร้อมกำหนดเกณฑ์หรือแนวทางการประเมินผลที่ชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์ให้รับทราบอย่างชัดเจนและทั่วถึง อันจะทำให้การดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา กรณีการเรียนรู้เชิงรุกบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การดำเนินงาน, เรียนรู้เชิงรุก, โรงเรียน

Abstract

The purpose of this study were to 1) study the implementation of Education Reform policy : A case study of active learning of Schools in Pathumthani Province, 2) study factors affecting the success of operation to Education Reform policy : A case study of active learning of Schools in Pathumthani Province and 3) promote guideline to implementation of Education Reform policy : A case study of active learning of Schools to related agencies. The research employs qualitative research methodology, collect data through in-dept interviews from 24 key informants including educational personnel, school administrators, teacher and students. Analyzed data according to the specified components according to the research objectives and presentation the research findings by descriptive methods.

The Results were as follows :

1) the implementation of education reform policy : a case study of active learning in overall has a performance that is consistent with the principles set of policy, the problems and obstacles was resources for operations, especially equipment and technology tools to support learning activities based on the objective of active learning, 2) A success factors was the participation of various agencies both inside and outside the school, such as individual participation, including teachers, students, parents, and community leaders. In the participation in various educational activities, such as agriculture and environment and 3) the guidelines for implementation of active learning policy to achieve goals in a valuable manner were the the relevant agencies should jointly enhance knowledge and understanding of the implementation guidelines according to the active learning goals for those involved first, and support the necessary resources for implementation according to the active learning objective by needs, along with setting clear and comprehensive criteria of evaluation guidelines, that will enable the implementation of the educational reform policy in case of active learning to achieve its goals effectively.

Keywords: Implementation, Active Learning, School

บทนำ

“...ความรู้ที่จะศึกษามีอยู่สามส่วน คือ ความรู้วิชาการ ความรู้ปฏิบัติการ และความคิดอ่านตามเหตุผลความเป็นจริงซึ่งแต่ละคนควรเรียนรู้ให้ครบ เพื่อสามารถนำไปใช้ประกอบกิจการงาน และแก้ปัญหาทั้งปวงได้อย่างมีประสิทธิภาพ...” จากพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้ทรงพระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ณ มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อปี พ.ศ.2535 แสดงถึงความสำคัญของการศึกษาและการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งเสริมสร้างความรู้ให้ครอบคลุมในทุกส่วนอันจะนำมาสู่การดำเนินการใดใดได้อย่างมีคุณค่า มีประสิทธิภาพ ก่อเกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พยายามปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว และให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในทุกมิติที่เกิดขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในระดับสากล อันก่อให้เกิดโอกาส และภัยคุกคาม ที่ส่งผลต่อการดำเนินการต่างๆ ทั้งในด้านการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมต่างๆ ซึ่งหากต้องการก้าวผ่านโอกาสและภัยคุกคาม

ดังกล่าวจะต้องใช้ปัจจัยสำคัญที่ครอบคลุมทุกมิติมาบูรณาการร่วมกันได้อย่างเหมาะสม โดยปัจจัยด้านการศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบกิจการใดใด และใช้ประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีคุณค่า

จากวิกฤติปัญหาด้านการศึกษาของประเทศไทยที่มีความซับซ้อน ดังที่ รุ่ง แก้วแดง (2545) ได้เสนอว่าการจัดการศึกษาของไทยพบว่า ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล สังคม และประเทศ และเมื่อสภาพแวดล้อมต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลาย ยังต้องใช้ความพยายามในการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ยังต้องพยายามเพิ่มศักยภาพของประชาชนในประเทศให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น สามารถแข่งขันในสังคมโลกได้อย่างยั่งยืน แต่ความพยายามปฏิรูปที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆ อาทิ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบการศึกษาใหม่ แต่หากผู้ปฏิบัติยังคงทัศนคติตนเองเช่นเดิม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างดังกล่าวก็ไม่อาจเกิดผลตามเป้าประสงค์ได้ ไม่คุ้มค่ากับทรัพยากร รวมถึงงบประมาณที่ลงไป ผลการปฏิรูปการศึกษาจึงไม่สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ความพยายามในการปฏิรูปจึงทำได้เพียงคงสภาพปัจจุบันให้คงที่หรือให้ดีขึ้นกว่าเดิมอย่างค่อยเป็นค่อยไป สอดคล้องกับข้อสังเกตของ ชีระ รุญเจริญ (2545) ที่แสดงถึงวิกฤติของระบบการศึกษาของไทยที่สำคัญประการหนึ่งคือสาระเนื้อหาในการเรียนไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน ต้องท่องจำเนื้อหาและ วิทยาการ เชิงกูรู (2559) ได้เสนอข้อสังเกตด้านงบประมาณการศึกษาที่ขยายตัวสูง ทั้งปริมาณและสัดส่วนของงบประมาณทั้งประเทศและผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ ในขณะที่จำนวนผู้เรียน และผู้สำเร็จลดลงในบางระดับ ประชากรวัยเรียนลดลง อัตราส่วนของเด็กที่ไม่ได้เรียน การต้อออกกลางคันที่มีจำนวนมากขึ้น ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้มีแนวโน้มอยู่ในเกณฑ์ต่ำเมื่อเทียบกับต่างประเทศ ความเท่าเทียมในการจัดการศึกษาในกรุงเทพและต่างจังหวัดยังมีความแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579 ที่กำหนดขึ้นสภาพปัญหาระบบการศึกษาที่มีข้อสังเกตสำคัญคือ การพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และเทคโนโลยี รวมถึงการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่คล่องตัว ยังขาดการมีส่วนร่วม โดย Brame (2016) ได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับผู้เรียนว่าให้ความสำคัญกับการเพิ่มความรู้ความสามารถของตนเองจากการอ่าน การเขียน การอภิปราย การแก้ปัญหา ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม และยังพบว่าผู้เรียนมีแนวโน้มการเรียนรู้ การคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตามค่านิยมของผู้เรียน ซึ่งหากได้รับการฝึกปฏิบัติการเรียนรู้ในเชิงรุกเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการศึกษาเพิ่มมากขึ้น หน่วยงานด้านการศึกษาอย่าง Cambridge Assessment International Education (2019) ได้สนับสนุนแนวทางการเรียนรู้เชิงรุกโดยมุ่งเน้นที่กระบวนการที่เน้นให้ความสำคัญกับผู้เรียนในวิธีการเรียนรู้ (How) กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิด สร้างและทำความเข้าใจความรู้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนทำหน้าที่เตรียมโอกาสการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ในการเรียนรู้เชิงรุกในสิ่งใหม่ ผู้เรียนต้องสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ร่วมกับประสบการณ์เพื่อให้เข้าถึงความรู้ใหม่ได้ลึกซึ้ง ชัดเจน สามารถอธิบายและลงมือปฏิบัติได้ โดยผู้เรียนและสถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายจะสนับสนุนให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความสามารถ มีความสร้างสรรค์ที่มีคุณค่าต่อตนเอง สังคมและประเทศชาติ ดังที่ Thorburn (2020) ได้เสนอผลการศึกษานโยบายการศึกษาในประเทศต่างๆ อาทิ อังกฤษ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และ สกอตแลนด์ ได้เริ่มจัดการศึกษาโดยเน้นเป้าหมายสำคัญคือความเป็นอยู่ที่ดีด้านการศึกษา (Well-Being Goals in Education) ส่งผลต่อความสำเร็จในภาพรวมของสถานศึกษา ผู้สอนและผู้เรียน โดยมีแนวทางสำคัญคือการให้อิสระทางเรียนรู้กับผู้เรียนและสนับสนุนผู้สอนได้ร่วมกันสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อผู้เรียนตามความต้องการ และสอดคล้องกับบริบทแวดล้อมทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับแนวทางการดำเนินงานจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว เป็นแนวทางสำคัญที่หน่วยงานทางการศึกษาของประเทศไทยได้พยายามสนับสนุนมาโดยตลอด โดยได้กำหนดนโยบายการศึกษาที่สำคัญหลายประการ โดยเฉพาะนโยบายการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ส.พ.ฐ.) ได้มีการขับเคลื่อนให้สถานศึกษาได้นำแนวปฏิบัติตามนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบาย สถานศึกษาและบุคลากรทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงชุมชน จำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจและมีความพร้อมในการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ ตามบริบทที่มีอย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้เกิดการยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยให้เข้มแข็ง อย่างยั่งยืน จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและนำเสนอสาระสำคัญจากผลการศึกษาครั้งนี้ โดยมุ่งนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการของสถานศึกษาตามนโยบายการเรียนรู้เชิงรุก และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก อันจะเป็นประโยชน์ในการนำเสนอแนะที่ได้มาเสนอแนวทางการดำเนินงานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้เป็นไปตามเป้าหมายได้อย่างมีคุณค่าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา กรณีการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา: การเรียนรู้เชิงรุก
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา กรณีการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานีให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศชาติในทุกมิติให้เติบโตก้าวหน้า อย่างเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน ซึ่งการจัดการศึกษาเพื่อให้ระบบการศึกษาของประเทศทั้งระบบได้รับการพัฒนาคุณภาพไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องกันอย่างมีประสิทธิภาพ ถือเป็นภารกิจสำคัญสำหรับผู้เกี่ยวข้องในทุกในระดับ (Steers (1975) ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน สถานศึกษา และรัฐบาล ที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน ซึ่งนโยบายทางการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่งในการขับเคลื่อนประเทศชาติคือ นโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นนโยบายหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา มุ่งเตรียมผู้เรียนให้พร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และผู้สอนต้องออกแบบการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ร่วมกับมีคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา มีการทำงานเป็นทีม มีการปรับตัว และสามารถทำงานร่วมกับคนอื่น และเน้นให้สถานศึกษาได้จัดกิจกรรมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ค้นพบศักยภาพและความชอบของตนเอง เพื่อไปสู่แนวทางการพัฒนาตนเองได้สอดคล้องกับความต้องการ และมีหน่วยงานจากภาคส่วนต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกตามบริบทและบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละภาคส่วน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555) โดยการศึกษาการดำเนินงานตามนโยบายการเรียนรู้เชิงรุกครั้งนี้ ได้ศึกษาการดำเนินงานตามแนวคิดทฤษฎีระบบ (System Theory) ตามแนวคิดของ MacNamara (2002) และ พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2549) ที่ประกอบด้วยแนวทางสำคัญคือ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งหมายถึงบุคลากรได้แก่ ตัวผู้เรียน ตัวผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และชุมชน รวมถึง อุปกรณ์ ทรัพยากร เครื่องมือประกอบการเรียนรู้ตามเป้าหมาย 2) ด้านกระบวนการ (Process) หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ของสถานศึกษา และชุมชน ที่มุ่งเน้นให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งการวางแผน กำกับติดตาม ประเมินผลการดำเนินการที่เกิดขึ้น

และ 3) ผลที่เกิดขึ้น (Output) อันหมายถึงการบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของนโยบายการเรียนรู้เชิงรุกที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่มีความรู้ ความสามารถเพิ่มขึ้น ผู้สอนที่มีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่สอดคล้องกับบริบทของการเรียนรู้ และ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นสถานศึกษาต้นแบบที่ดี ที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีคุณค่า ถือเป็นความสำเร็จ ในการดำเนินงานตามนโยบายการเรียนรู้เชิงรุก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ทำให้ได้แนวทางการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา กรณีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษา

2) ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับหน่วยงานการศึกษาหรือที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการดำเนินการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารวิชาการ ตำรา บทความ หนังสือ และแหล่งค้นคว้าต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการเรียนรู้เชิงรุก แล้วนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์สร้างคำถามการวิจัยพร้อมนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้สามารถนำมาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้อย่างสมบูรณ์ถูกต้องได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์ใช้วิธีการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นตามแนวทางการดำเนินงานของการเรียนรู้เชิงรุกข้อคำถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นประเด็นสำคัญตามการศึกษาการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของในสถานศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลการดำเนินงาน (Output) แล้วนำมาประกอบการวิเคราะห์และสรุปผลตามวัตถุประสงค์การศึกษาที่ได้กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี จำนวน 4 คน และ บุคลากรผู้สอน จำนวน 8 คน และ ผู้เรียน จำนวน 12 คน โดยกำหนดเกณฑ์คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติสำคัญคือเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นระยะเวลามากกว่า 1 ปี การวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิเคราะห์และตีความด้วยการสรุปเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนด แล้วนำเสนอผลการศึกษาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการดำเนินการนโยบายปฏิรูปการศึกษา กรณีการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น โดยปรากฏผลการศึกษาต่อไปนี้

1) สรุปผลการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา กรณีการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยนำเข้า (Input) ในการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นสอดคล้องกันว่าทรัพยากรบุคคลยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างเต็มที่ อันเนื่องจากการกิจของสถานศึกษาที่มีปริมาณมากในด้านต่างๆ

และบุคลากรที่มีคุณลักษณะสำคัญที่สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้นั้นอาจยังมีข้อจำกัดในด้านความรู้ ความสามารถในการแปลความหมายในการจัดกิจกรรมได้สอดคล้องกับเป้าหมายและบริบทการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รวมถึงการสร้างการร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ นอกจากนี้ในด้านทรัพยากร อุปกรณ์การเรียนรู้อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องมือ โดยเฉพาะอุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ ยังไม่เพียงพอต่อการตอบสนองต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างเต็มที่ ซึ่งทรัพยากรดังกล่าวนี้ ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทุกภาคส่วนสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการไม่เพียงพอดังกล่าวได้โดยการร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งตัวผู้เรียน คุณครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และ ผู้นำชุมชน ได้มีการนำเสนอแนวทางการประยุกต์หรือดัดแปลงหน้าที่ของ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ ได้หลากหลายมากขึ้น ทำให้ทรัพยากรด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีจำนวน และคุณสมบัติที่เหมาะสมขึ้น พร้อมมากขึ้น รวมถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ โดยการจัดอบรม มีการเรียนรู้ ฝึกฝน ทำให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น มีทักษะการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือและเครื่องมืออุปกรณ์เทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ช่วยสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้เพิ่มมากขึ้น

ด้านกระบวนการ (Process) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยผลการศึกษาพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่าการจัดการตามแนวทางการเรียนรู้เชิงรุกในการรวมถือว่ามีความเหมาะสม ตามแนวปฏิบัติที่กำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรตามนโยบายอย่างเป็นทางการ โดยมีกระบวนการวางแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก ที่เน้นสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกในความรู้ ความสามารถ และการประยุกต์กับประสบการณ์ส่วนบุคคลของผู้เรียนมาใช้ ในการดำเนินกิจกรรม ที่มีกระบวนการสนับสนุนให้ได้เรียนรู้จากชุมชนโดยรอบสถานศึกษา มีกระบวนการส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมภายนอกสถานศึกษา มากกว่าการนั่งท่องจำในห้องเรียน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานภายนอก กับแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ซึ่งยังเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้สอนได้แลกเปลี่ยนถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมตามกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกที่เป็นนโยบายที่สนับสนุนให้สถานศึกษาต้องดำเนินการร่วมกันอีกด้วย และยังมีกระบวนการวางแผนในอนาคตที่จะแลกเปลี่ยน การใช้ทรัพยากร อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ใช้สนับสนุนการดำเนินงานร่วมกันอีกด้วย โดยได้ข้อสรุปสำคัญอีกประการหนึ่งคือ พบว่าสถานศึกษามีกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม บริบทของสถานศึกษา ทั้งผู้เรียน คุณครู รวมถึงสภาพแวดล้อมของทรัพยากรของสถานศึกษา และมีกระบวนการสนับสนุนให้มีการประยุกต์ใช้ทรัพยากรกับกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุนผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แล้วนำมาเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ร่วมกัน โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ พร้อมกับสนับสนุนให้เกิดความกล้าแสดงออกที่เหมาะสม มีกระบวนการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม จากภาคส่วนต่างๆ มาร่วมแลกเปลี่ยนกัน มีกระบวนการประชุมเพื่อแสวงหาปัญหา และอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น แล้วนำมาหาข้อสรุป แนวทางการก้าวข้ามปัญหา หรืออุปสรรคนั้นร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ได้เสนอความต้องการ ซึ่งกล่าวได้ว่าแนวทางการดำเนินงานตามกระบวนการดังกล่าวนี้ จะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก และ กิจกรรมการเรียนการสอนอื่นๆ ร่วมกันกับทั้งบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงชุมชน ผู้ปกครองอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานดังกล่าวคือ ความพยายามในการส่งเสริมให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ คือให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันพบว่า จะมีผู้เรียนยังส่วนน้อยอยู่ที่มีความกล้าในการแสดงออกต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ อันเนื่องจากข้อจำกัดทั้งด้านบุคลิกภาพของผู้เรียน พื้นฐานและประสบการณ์ของผู้เรียน รวมถึงความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ด้านผลการดำเนินการ (Output) ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี ที่มีเป้าหมายสำคัญคือคุณภาพผู้เรียนที่เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ สามารถประยุกต์ความรู้ และประสบการณ์กับการดำเนินทางการศึกษา สามารถนำเสนอแนวทางการพัฒนา หรือ แนวทางการปรับปรุงแก้ไขผลการดำเนินงานการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยพบว่าสถานศึกษามีผลการดำเนินงานจากกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือเกิดการเปลี่ยนแปลงในผู้เรียน โดยประเมินจากผลการเรียนของผู้เรียน ในหัวข้อความรู้ความสามารถ คุณลักษณะการเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีม ทักษะคิด คุณธรรม และจริยธรรม จากกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก พบว่ามีผลการประเมินในระดับที่สูงขึ้น ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงรุกจากเพื่อนๆ จากชุมชนภายนอกสถานศึกษาจากสถานที่จริง เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ มีทักษะการแก้ปัญหา และอยู่ร่วมกับเพื่อนๆ ได้อย่างสนุกสนานสมวัย กล่าวได้ว่า คุณลักษณะของผู้เรียนที่ปรากฏเป็นผลลัพธ์ที่ได้บรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้เชิงรุกตามนโยบายที่กำหนด แต่อย่างไรก็ตาม ยังพบว่า การบรรลุเป้าหมายนั้น ยังมีผู้เรียนบางส่วนที่ยังไม่สามารถบรรลุตามเป้าหมายนั้นได้ ซึ่งผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องศึกษาและหาแนวทางเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายนั้นได้ โดยอาจเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติให้มากขึ้น และให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของนโยบายเช่นเดียวกันที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นนักปฏิบัติ เป็นผู้ดำเนินการกิจกรรมทางการศึกษาต่างๆ ด้วยตนเองอย่างแท้จริง ส่วนผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นกับบุคลากรทางการศึกษาหรือคุณครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงผู้นำและสมาชิกในชุมชนรอบสถานศึกษาอันเนื่องจากการจัดกิจกรรมร่วมกัน คือ การมีสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกัน จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการดำเนินกิจกรรมทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งและยั่งยืน

2) สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นสอดคล้องกันคือ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบด้วยการมีส่วนร่วม คือการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของตนเองอย่างเข้มแข็ง จริงจัง และจริงใจ เพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา การเรียนรู้เชิงรุกได้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี เน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนที่มีความรู้ ความสามารถอย่างกว้างขวางนอกห้องเรียน ลดการท่องจำ เน้นความเข้าใจ และนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงของผู้สอนและผู้บริหารที่เน้นการเปลี่ยนแปลงการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุกจากการมีส่วนร่วมจากผู้เรียนร่วมด้วย การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สามารถนำเสนอความต้องการของตนเอง และผู้สอนให้การยอมรับและนำความคิดเห็นหรือความต้องการนั้นไปประกอบการวางแผนการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้คุณครูผู้สอนได้รับการยอมรับจากผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเกิดทัศนคติที่ดีต่อผู้สอน ผู้สอนได้เปลี่ยนแปลงแนวทางการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้น ปัจจัยด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งระหว่างบุคลากรทางการศึกษาและชุมชน ถือเป็นปัจจัยสำคัญเช่นเดียวกันที่จะส่งผลให้การขับเคลื่อนการดำเนินการตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ

3) สรุปแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา กรณีการเรียนรู้เชิงรุกที่สำคัญคือ

3.1) การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้เชิงรุกตามสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ควรต้องมีความชัดเจน และนำเสนอให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้รับรู้และทำความเข้าใจในเป้าหมาย และวิธีหรือแนวปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายนั้นร่วมกัน

3.2) การสนับสนุนทรัพยากรสำหรับประกอบการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา ควรตรวจสอบ สรรหา และกำกับดูแลให้มีคุณภาพ และมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมหรือบริบทการเรียนรู้เชิงรุก และความสามารถของสถานศึกษา หรือหาแนวทางการแลกเปลี่ยน หรือแบ่งปันการใช้ทรัพยากรที่มีจำนวนจำกัด และมีความจำเป็นต่อการเรียนรู้ร่วมกัน หรือการแสวงหาการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.3) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้รับรู้ และเข้าใจถึงเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างแท้จริง และพัฒนาสมรรถนะหลักและสมรรถนะในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสมรรถนะด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่สอดคล้องกับเป้าหมายของนโยบาย มีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก การลดกิจกรรมที่เน้นการท่องจำ เพิ่มกิจกรรมการประยุกต์การเรียนรู้กับประสบการณ์ต่างๆ ที่มุ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนเอง และก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

3.4) การกำหนดเกณฑ์หรือตัวบ่งชี้ต่างๆ ในการประเมิน กำกับติดตามการดำเนินงานตามนโยบาย ปฏิรูปการศึกษา กรณีการเรียนรู้เชิงรุก ควรกำหนดขึ้นจากการมีส่วนร่วมและจัดทำประชาสัมพันธ์ให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ร่วมกันอย่างชัดเจนล่วงหน้า โดยเกณฑ์หรือตัวบ่งชี้ขึ้น ควรกำหนดขึ้นโดยมุ่งให้เกิดความท้าทายในการปฏิบัติ และให้สอดคล้องกับความสามารถในการปฏิบัติหรือสอดคล้องกับบริบทของสภาพแวดล้อม และบุคลากรอย่างเหมาะสม

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังต่อไปนี้

จากผลการศึกษาพบว่าด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ในการดำเนินงานตามนโยบายการเรียนรู้เชิงรุก ที่สำคัญคือทรัพยากรด้านบุคลากรโดยเฉพาะด้านคุณครู และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อนให้การดำเนินการได้บรรลุเป้าหมาย รวมถึง วัสดุอุปกรณ์ พื้นที่ สถานที่ ความพร้อมและเพียงพอ ความสมบูรณ์ของวัสดุอุปกรณ์นั้น ซึ่งพบว่าการใช้งานวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ นั้น บางอย่างยังใช้ได้ไม่เต็มที่อันเนื่องจากความรู้ ความสามารถของผู้ใช้งาน จึงทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2567 และ การดำเนินการภารกิจหลักตามยุทธศาสตร์ชาติ ร่างแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2566 – 2580) ที่สำคัญประการหนึ่งคือ การสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานด้านการศึกษาทุกคนได้ดำเนินการตามภารกิจด้วยความรับผิดชอบต่อนตนเอง องค์การ ประชาชนและประเทศชาติ โดยเน้นการประสานการมีส่วนร่วม หรือความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ผ่านกลไกต่างๆ แล้วนำความคิดเห็นจากการมีส่วนร่วมนั้นมาประกอบการพิจารณาวางแผนงานที่เป็นประโยชน์เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ ร่วมกันพลิกโฉมการศึกษาสู่ยุคดิจิทัล (Transforming Education to Fit in the Digital Era) ต่อไปในอนาคต และสนับสนุนให้สถานศึกษาได้มีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่สมรรถนะของประชาชนในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเต็มรูปแบบ เพื่อมุ่งสร้างสมรรถนะที่จำเป็นในอนาคต และการมุ่งส่งเสริมศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาให้พัฒนาสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลตามกรอบ ระดับสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency) สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาระดับการศึกษา พัฒนาผู้สอนให้เป็นผู้มีความพร้อมทั้งด้านวิชาการ มีความพร้อมในทักษะการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ สามารถวางแผนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ แนวทางการประกอบอาชีพในอนาคต ดังที่ Goldstein (1993) เสนอว่า การเสริมสร้างความรู้ ทักษะ ความ สามารถและทัศนคติ เป็นแนวทางเพิ่มสมรรถนะในการทำงานของบุคคล ทั้งด้านความคิด การปฏิบัติ ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และการแสดงออกทางพฤติกรรม ทำให้

บุคคลเกิดความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ และทัศนคติที่ดี สามารถปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ บทบาทที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยในการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุนการประเมินสมรรถนะผู้สอนเพื่อนำผลการประเมินไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป หรือ นำไปวางแผนการพัฒนาสมรรถนะของผู้สอนให้เป็นผู้มีสมรรถนะที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทและการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งในระดับประเทศและในระดับสากล

การเตรียมความพร้อมในปัจจัยนำเข้าดังกล่าวต้องผ่านกระบวนการ (Process) การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เข้มข้น มีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพหุปัญญากับผู้เรียน ที่มีกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง ในรูปแบบอื่นเพิ่มเติม อาทิ STEM Education การ Coding เป็นต้น และมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควบคู่กับกระบวนการวัดหรือประเมินผล (Assesment or Evaluation) ที่สอดคล้องกัน การออกแบบกระบวนการที่เน้นการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเชิงรุกเพื่อให้เกิดกระบวนการคิด การวิเคราะห์หรือให้เกิดสมรรถนะด้าน Soft Skill ให้กับผู้เรียนในทุกช่วงวัย ที่จะมีความสนใจในหัวข้อ (Interest Topic) หรือเรื่องราวต่างๆ ตามความชอบของตนเอง ร่วมกับกระบวนการที่พัฒนาทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรมที่บูรณาการร่วมกันอย่างเป็นระบบ

จากผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นตามการดำเนินงานการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานีนั้น การนำผลที่เกิดขึ้นนั้นมาเป็นกรณีศึกษาที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน และกัน ทั้งในระดับบุคคล และ ในระดับองค์กรหรือสถานศึกษาจะเป็นการส่งเสริมให้การดำเนินงานตามนโยบายการเรียนรู้เชิงรุกในหน่วยงานหรือในสถานศึกษาอื่น ได้นำไปเป็นข้อสังเกตประกอบการวางแผนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกให้ประสบความสำเร็จ ดังปรากฏในผลการศึกษาของ รวิกานต์ ทวีนนท์ ญาณิศา บุญจิตร และ บรรจง เจริญสุข (2565) ที่ทำการศึกษาค้นคว้าหัวข้อการประเมินโครงการการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) โดยทำการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งในด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น พบว่า ผลการประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการของโครงการ ในภาพรวมมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และมากที่สุด โดยการประเมินผลผลิตของโครงการพบว่ามีการประเมินทักษะอาชีพของนักเรียนในภาพรวมมีนักเรียนมากกว่าร้อยละ 80 มีผลคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนในทุกกลุ่มสาระวิชา ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ของนักเรียนหลังจากการเข้าร่วมโครงการจะทำให้ให้นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมาก ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจในโครงการภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา โดยสนับสนุนผ่านงบประมาณ เครื่องมือการเรียนรู้ และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง

หน่วยงานด้านการศึกษาในระดับชาติและระดับท้องถิ่นควรประเมินผลการดำเนินนโยบายปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบ และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เช่น ลักษณะของโรงเรียน ผู้เรียน และทรัพยากรในท้องถิ่น

ควรมีการส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาในจังหวัดปทุมธานีในการพัฒนาแนวทางการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะต่อสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับบทบาทของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการเรียนรู้ โดยจัดอบรม สร้างแรงจูงใจ และส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

ควรปรับปรุงรูปแบบห้องเรียนและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุก เช่น การจัดโต๊ะเป็นกลุ่ม การใช้เทคโนโลยีช่วยการสอน การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการทำงานร่วมกัน

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ควรมีการศึกษาต่อเนื่องในโรงเรียนหลากหลายประเภท เช่น โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เพื่อเปรียบเทียบแนวทางและผลลัพธ์ของการดำเนินการตามนโยบาย

แนะนำให้มีการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับเชิงคุณภาพในระดับที่ลึกขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับผลกระทบของการเรียนรู้เชิงรุกต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21

ควรมีการจัดทำคลังความรู้ (Knowledge Repository) รวบรวมกรณีศึกษาดี ๆ และแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) จากโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแบบอย่างในการขยายผล

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ควรศึกษาความพร้อมของครูและผู้เรียนในการปรับเปลี่ยนสู่การเรียนรู้เชิงรุกอย่างละเอียด ทั้งในด้านทัศนคติ ความสามารถ และข้อจำกัด

ศึกษาบทบาทของผู้ปกครองและชุมชนในกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและการมีส่วนร่วมที่มากขึ้น

ควรมีการศึกษาผลลัพธ์ระยะยาวของการดำเนินนโยบายการเรียนรู้เชิงรุก เช่น ผลต่อคุณภาพบัณฑิต การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการปรับตัวในสังคม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล*. ฉบับปรับปรุง. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล*. ปรับปรุง พ.ศ.2561. กรุงเทพฯ :

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2560). *แนวโน้มการศึกษาไทยในครึ่งทศวรรษหน้า*. ค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2565 จาก <http://blog.eduzones.com>.

ธีระ รุญเจริญ. (2545). *สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. (2549). การประเมินการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมพิเศษ. นนทบุรี : สำนักงานกิจการยุติธรรม.

รวีกานต์ ทวีนนท์ ญาณิศา บุญจิตร และ บรรจง เจริญสุข (2565). *การประเมินโครงการการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในโครงการ TSQP-2 โรงเรียนบ้านทุ่งคา “บุญยขจรประชาอาสา” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต*. สืบค้น 7 เมษายน 2560, จาก <https://202.29.18.34/bitstream/>

รุ่ง แก้วแดง. (2545). *ปฏิวัติการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

วิทยากร เชียงกูร. (2559). *รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2557/2558 : จะปฏิรูปการศึกษาไทยให้ทันโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไร*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน. (2557). *การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพ เยาวชน
- Brame, C. (2016). *Active learning*. Vanderbilt University Center for Teaching. Retrieved from <https://cft.vanderbilt.edu/active-learning/>.
- Cambridge Assessment International Education. (2019). *Active Learning*. Retrieved from www.cambridgeinternational.org/Images/271174-active-learning.pdf
- Goldstein, I. L. (1993). *Training in organizations: Need assessment development and evaluation* (3rd ed.). Pacific Grove, CA: Brooks/ Cole.
- Kilmer, V. (1999). *The essence of total quality management*. New York: Prentice hall.
- McNamara, D. (2002). *Classroom pedagogy and primary practice*. London and New York: Routledge.
- Thorburn, M. (2020). Personal well-being and curriculum planning: a critical comparative review of theory, policy and practice coherence. *Educ. Rev.* 72, 785–799.
- Yenyuak, C. (2015). Emotional Quotient of Management Major Students, Faculty of Business Administration, Rangsit University. *Journal of Business Administration the Association of Private Higher Education Institutions of Thailand*, 4(2), 89-98.